

Boer staat aan het roer bij tegengaan bijterij

Ondanks routinematig staartcouperen is bijterij een veelvoorkomende vorm van ongewenst gedrag die tot problemen leidt in de varkenshouderij. De economische en maatschappelijke gevolgen van bijterij zullen de komende tijd waarschijnlijk alleen maar toenemen. Varkenshouders en bedrijfsadviseurs kunnen daar nu al op inspelen in een sectorbrede aanpak die gericht is op het terugdringen van bijterij en het geleidelijk aan 'toegroeien' naar intacte oorpunten en krulstaarten. Daarbij staat de boer aan het roer.

Marc Bracke, Johan Zonderland en Marion Kluivers
Wageningen UR Livestock Research

Staartbijten en andere vormen van bijterij, zoals oor-, poot- en flankbijten, zijn vormen van ongewenst gedrag die gepaard gaan met sterk verminderd dierenwelzijn. Ongeveer de helft van de varkenshouders in Nederland heeft dagelijks op het bedrijf met bijterij te maken, daarbij zijn naar schatting een half miljoen tot een miljoen varkens direct betrokken. Nadelen liggen echter niet uitsluitend op het gebied van verminderd dierenwelzijn. Bijterij raakt ook een varkenshouder, onder andere doordat het behandelen van bijtewonden tijd en geld kost, opfokgelten hun meerwaarde kwijt raken, dieren met bijterij niet op transport mogen en op het slachthuis worden afgekeurd. De belangrijkste maatregel die in de gangbare varkenshouderij wordt toegepast om staartbijten tegen te gaan is het (routinematig) couperen van de biggenstaarten. Uit een recent gepubliceerd rapport van het LEI blijkt echter dat deze maatregel niet afdoende is om bijterij te voorkomen. De helft van de varkensbedrijven houdt problemen. Daarnaast komt staartcouperen maatschappelijk steeds meer ter discussie te staan, omdat het pijnlijk is en de integriteit van het dier aantast. In 2023 wil het ministerie van LNV in Nederland een volledig duurzame sector gerealiseerd hebben waarin dieren zonder routinematig uitgevoerde ingrepen gehouden kunnen worden. Koplopers in de sector oriënteren zich echter nu al op marktontwikkelingen, zoals het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming en het Welfare-Quality concept. Voor retailers en consumenten kunnen intacte staarten en oorpunten tastbare bewijzen (zogenaamde 'ijsberg-indicatoren') vormen van goed dierenwelzijn.

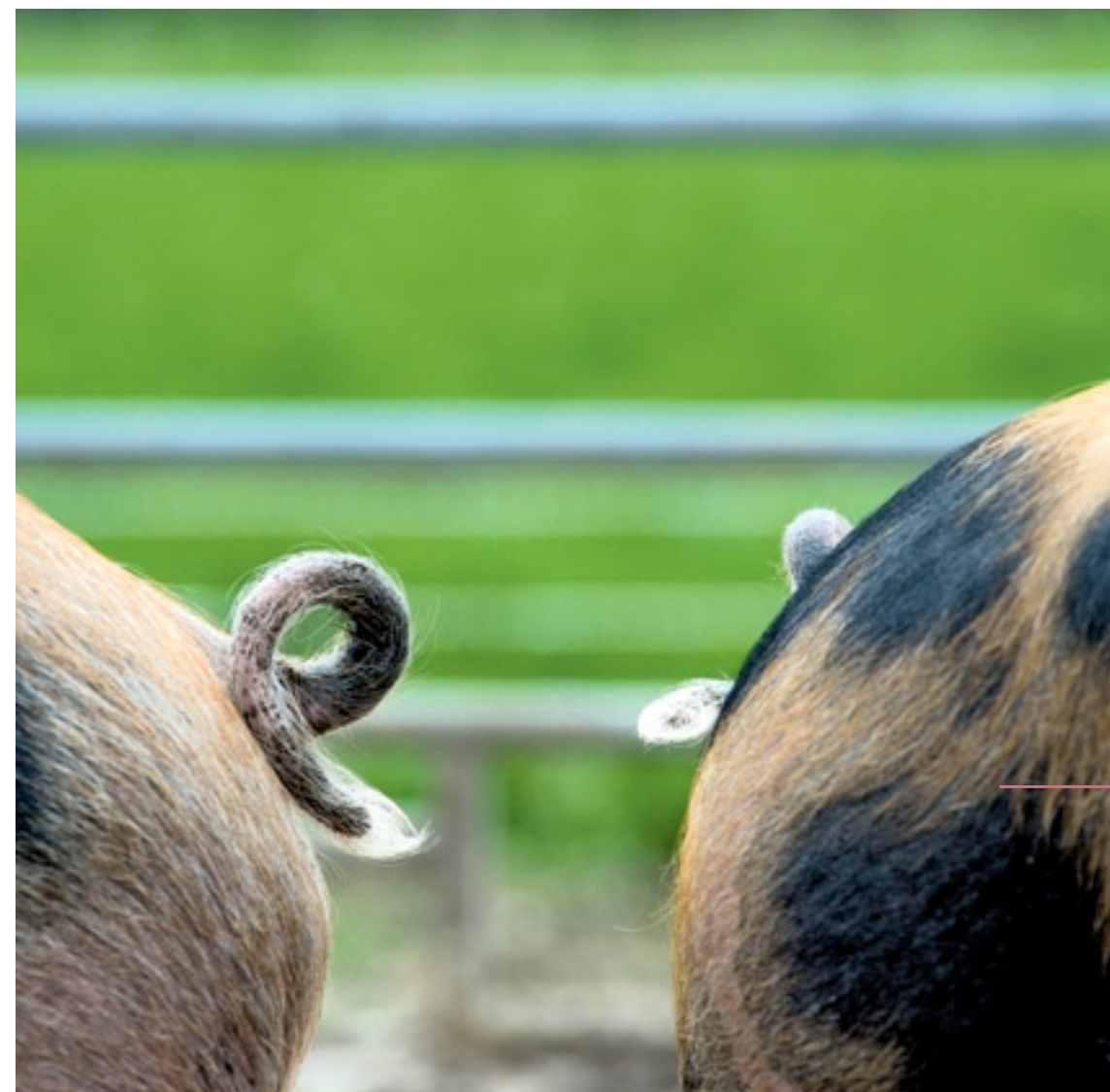
Bijterij is daarmee medebepalend voor het imago van de sector. Om met deze ontwikkelingen mee te gaan is een proactieve sectorbrede aanpak van het probleem noodzakelijk. Alle varkenshouders kunnen daar samen met hun bedrijfsadviseurs een steentje aan bijdragen.

Wat is er voor nodig?

Om bijterij terug te dringen moet de bedrijfsvoering worden aangepast. Oplossingen kunnen worden gezocht in maatregelen op het gebied van hokverrijking, voeding, gezondheid, fokkerij en/of klimaat. Om het succes van de genomen maatregelen te beoordelen, is een registratie van het aantal en de ernst van bijtewonden nodig. Hokken waarin de maatregel wordt toegepast worden daarbij vergeleken met controlehokken waarin de maatregel niet is toegepast. Op basis van die informatie kan een keuze gemaakt worden voor oplossingen die het grootste effect hebben op het terugdringen van bijterij. Onderzoekers zullen suggesties aandragen voor oplossingsrichtingen, maar varkenshouders worden vooral ook uitgedaagd inventieve oplossingen te toetsen die misschien beter aansluiten bij de ervaringen en de omstandigheden (bv. hokrichting) op het eigen bedrijf. Door kennis en ervaringen uit te wisselen werken de deelnemende bedrijven daarbij stapsgewijs toe naar het substantieel terugdringen van bijterij. Bedrijven die problemen met bijterij willen tegengaan kunnen zich aanmelden bij het project 'Verantwoord omgaan met varkensstaarten'. U kunt contact opnemen met Marc Bracke, e-mail: marc.bracke@wur.nl, of telefonisch: 0320-238205. Ook biologische bedrijven met problemen kunnen aan het project meedoen.

Artikelenreeks over staartbijten

Dit is het vierde artikel uit een reeks artikelen over staartbijten bij varkens en wat varkenshouders hieraan kunnen doen. De reeks is onderdeel van het project 'Verantwoord omgaan met varkensstaarten', gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Wie op de hoogte gehouden wil worden over dit project of zich aan wil melden als deelnemer kan contact opnemen met Marc Bracke (marc.bracke@wur.nl; 0320-238205).

VARKENSSTAARTEN

Varkenshouders die problemen met bijterij willen tegengaan op hun bedrijf, kunnen zich aanmelden bij het project 'Verantwoord omgaan met varkensstaarten'.

Foto: Twan Wiermans

INO methode: Intelligent Natuurlijk Ontwerp

Intelligent Natuurlijk Ontwerp (INO) is een nieuwe manier om complexe welzijnsproblemen aan te pakken. De methode koppelt bestaande wetenschappelijke kennis op een slimme manier aan het principe van natuurlijke selectie en de innovatiekracht van ondernemers. Op basis van de risicofactoren op het bedrijf en de mogelijkheden binnen bijvoorbeeld het stalontwerp, kiest een varkenshouder voor een aantal oplossingsvarianten (bijvoorbeeld afleidingsmateriaal, voeding, hygiëne, klimaat, ras) om bijterij terug te dringen. Op basis van wondscores wordt vastgesteld welke variant relatief (in vergelijking met andere uitgeteste oplossingsrichtingen) het meeste succes heeft opgeleverd. Met deze variant wordt verder gewerkt op hetzelfde of een ander bedrijf, waarbij een aantal nieuwe verder ontwikkelde ontwerpen wordt uitgetest. Zo kan een individuele varkenshouder met beperkte inzet en zonder grote risico's een belangrijke bijdrage leveren aan het stapsgewijs oplossen van een belangrijk economisch en welzijnsprobleem van de varkenshouderij, namelijk bijterij bij gespeende biggen en vleesvarkens. Omdat daardoor ook de noodzaak tot couperen wordt teruggedrongen kan deze aanpak ook bijdragen aan het toegroeien naar krulstaartvarkens, natuurlijk gedrag, beter welzijn en een beter imago van de varkenshouderij.

Wat heeft het onderzoek te bieden?

Vanuit onderzoek in binnen- en buitenland is een grote hoeveelheid kennis over bijterij beschikbaar. Nu is echter de tijd gekomen om die wetenschappelijke kennis om te zetten in een praktische toepassing die bijterij helpt verminderen. Wageningen UR Livestock Research heeft op basis van die onderzoekskennis een methode ontwikkeld waarmee varkenshouders en hun adviseurs bijterij via een op hun bedrijf toegesneden plan van aanpak kunnen uittesten. Het begint met een bedrijfsscan waarin de risicofactoren voor bijterij inzichtelijk worden gemaakt. Deze risicoanalyse is het uitgangspunt voor het plan van aanpak waarin de maatregelen die op het bedrijf genomen worden vastgelegd. Via een centrale database worden de effecten van maatregelen op de verschillende bedrijven verzameld. Hiermee wordt sectorbreed en stapsgewijs toegewerkt naar de meest effectieve manier om bijterij binnen de randvoorwaarden van de gangbare varkenshouderij zo ver mogelijk terug te dringen (zie verder kader 'INO-methode').